

Висока школа струковних студија за васпитаче
„Михаило Палов”, Вршац

**ПАНОРАМА СВЕТА ДЕТИЊСТВА:
ЕНЦИКЛОПЕДИЈСКИ И РЕНЕСАНСНИ ДУХ
РАШЕ ПОПОВА**

ЗБОРНИК РАДОВА СА МЕЂУНАРОДНОГ НАУЧНОГ СКУПА

Уредили:

Милош Ђорђевић, Ивана Ђорђевић, Ана Мумовић,
Бриндуша Жујка, Љиљана Келемен Милојевић

Вршац, 2018.

Издавач:
Висока школа струковних студија за
васпитаче „Михаило Палов” – Вршац

За издавача:
доц. др Јелена Пртљага

© Сва права су резервисана. Ниједан део ове публикације не сме бити репродукован, умножен, нити пренет у било којој форми и на било који начин (фотокопирањем, електронским путем и сл.) без претходне писмене сагласности издавача.

ВИСОКА ШКОЛА СТРУКОВНИХ СТУДИЈА ЗА ВАСПИТАЧЕ
„МИХАИЛО ПАЛОВ” – ВРШАЦ

Библиотека: Зборници

Издавач:

Висока школа струковних студија за
васпитаче „Михаило Палов” – Вршац

За издавача:

доц. др Јелена Пртљага

проф. др Александар Стојановић, уредник

Уређивачки одбор:

проф. др А. Илика, Арад, Румунија

проф. др В. Нојман, Темишвар, Румунија

проф. др С. Куртеш, Портсмут, В. Британија

проф. др М. Зуљан, Љубљана, Словенија

академик М. Милин, Арад, Румунија

проф. др Љ. Кеверески, Битољ, Македонија

проф. др А. Колак, Загреб, Хрватска

проф. др А. Гојков Рајић

др Н. Стурза Милић

доц. др Т. Недимовић

доц. др Е. Чинч

др М. Маран

Зборник уредили:

Др Милош Ђорђевић

Др Ивана Ђорђевић

Др Ана Мумовић

Доц. др Бриндуша Жујка

Др Љиљана Келемен Милојевић

Лектор и преводилац резимеа (енглески језик): мср Радмила Палинкашевић

Лектор (српски језик): др Ивана Ђорђевић

Графички дизајн корица: Марија Добрић

Аутор портрета на корицама: Божидар Гајић

Електронска обрада публикација:

др Предраг Пртљага

<http://www.research.rs>

ИСБН 978-86-7372-265-8

Штампа: "Бирокуп" Бела Црква

Тираж: 150 примерака

Садржај:

Ана Мумовић: <i>Уместо предговора</i>	11
УВОДНА ИЗЛАГАЊА / INTRODUCTORY LECTURES	17
Љубивоје Ршумовић: <i>Прозбор о Раши Попову</i>	17
Миомир Милинковић: <i>Раша Попов са становишта књижевне историје</i>	21
Тихомир Петровић: <i>Поетика Раше Попова</i>	30
Милош М. Ђорђевић: <i>Енциклопедијски и ренесансни дух и личност Раше Попова</i>	42
Предраг М. Јашовић: <i>Просветитељска мисија Раше Попова</i> ...	57
Драгољуб Д. Гајић: <i>„Мокрински патуљци” – народна бајка</i>	67
Оливера Радуловић: <i>Раша Попов као педагог</i>	73
РЕФЕРАТИ / REFERATES	81
Aleksandra Gojko Rajić: <i>Škola kao odraz društva i njena kritika u nemačkoj i srpskoj književnosti (Komparativna analiza romana „Profesor Unrat” Hajnriha Mana i „Najlepša u školi” i „Pedagoški vampiri i anđeli” Raše Popova)</i>	81
Тамара Грујић: <i>Ликови девојчица у романима за девојчице Раше Попова</i>	95
Ивана Ђорђевић: <i>Језичко и поетско стваралаштво Раше Попова (Могућности примене на свим васпитно-образовним нивоима)</i>	104
Милутин Ђуричић: <i>Поетика омладинских романа Раше Попова</i>	114
Brândușa Juica: <i>Fantastic, joc și imaginea lumii reale în poveștile lui Raša Popov</i>	127

Biljana Joksimović: <i>Glasna tišina Raše Popova (Tuge i opomene zanesenjaka i pustolova)</i>	133
Милана Каначки, Катарина Перишић: <i>Раша Попов у вртићу (Прагматизација енциклопедијског духа)</i>	138
Слађана Миленковић: <i>Раша Попов – интервју и књижевно дело</i>	143
Душица Потих: <i>Озвучени Раша Попов (Звучне фигуре у роману „Педагошки вампири и анђели” Раше Попова)</i>	151
Dragica Stanojlović: <i>Kreativne sfere ličnosti Raše Popova</i>	165
Љубивоје Стојановић: <i>Духовни видици Раше Попова</i>	170
Даница В. Столић, Весна В. Муратовић Дробац: <i>Концептуално становиште према савремености и према традицији у ауторским бајкама Раше Попова</i>	186
Прилог	203

Др Ана Мумовић: УМЕСТО ПРЕДГОВОРА

За разумевање и тумачење вредности овог зборника суштинско је питање: Чему и зашто скуп о Раши Попову у Вршцу и Банату на годишњицу од његове смрти? Одговор нуди *Позивно писмо учесницима*:

Раша Попов (1933–2017) био је знаменити дечји писац, ренесансни енциклопедијски дух: песник, новинар и преводилац, приповедач на екрану, главни уредник издавачке куће „Матица српска”, аутор више десетина књига за децу и одрасле. Као новинар, написао је и преко 500 телевизијских емисија, од којих 200 за децу. Неке од најпознатијих су: „Радост сазнања”, „Фазони и форе” – где је играо чувеног Рашу Проналазача – „Варошарије”, „У сну сан”, „Шешир без дна”. Добитник је награде „Доситеј Обрадовић” за 2015. годину. Зрачио је и деловао благотворним духом умне игре и ведрине, прожет радозналим погледом према обичним и необичним појавама света који нас окружује.

Његово књижевно и медијско деловање, од Матице српске до научне редакције Телевизије Београд, између бројних књижевних дела и медијских програма намењених деци свих узраста, носи печат једне непоновљиве стваралачке личности.

Са циљем да се обележи годишњица смрти великог Банаћанина, који је своје енциклопедијско дело посветио васпитању деце и младих, Висока школа струковних студија за васпитаче „Михаило Палов” у Вршцу, 20. априла 2018. године организовала је Међународни научни скупа о Раши Попову. Скуп је подржао Покрајински секретаријат за високо образовање и научноистраживачку делатност, Нови Сад.

Скуп под називом „Панорама света детињства: енциклопедијски и ренесансни дух Раше Попова” отворила је пригодним поздравним говором директорка Високе школе за васпитаче у Вршцу доц. др Јелена Пртљага, а даљи рад је настављен у две седнице на којима је анализирана књижевна и медијска мисија и визија Раше Попова.

О стваралаштву знаменитог дечјег писца, песника, новинара и преводиоца, приповедача на екрану, аутора више десетина књига за децу и одрасле, уводна излагања одржали су: проф. др Оливера Радуловић, проф. др Миомир Милинковић, проф. др Тихомир Петровић, проф. др Драгољуб Гајић, доц. др Предраг Јашовић, проф. др Милош Ђорђевић, а реферате су изложили професори високих школа из Новог Сада, Алексинца, Кикинде, професори, асистенти и студенти Високе школе из Вршца, као и представници других институција из наше земље.

Како се скуп припремао као научни, културолошки и педагошки чин, сведоче презентација филма *Песник за сва времена* (продукција студенткиња Милане Каначки и Катарине Перишић из Вршца) и текст „Раша Попов – Не, нисам отишао” Милоша М. Ђорђевића, који је на отварању казивала глумца Јована Божић:

(Чује се куцање у врата. Улази Раша: сед, брада, шешир, штап. Гледа дуго и говори споро и дубоко, помало лалински):

Не, драги моји, нисам отишао. Нисам отишао. Ево ме *галопом из детињства* поново пред вама, у срцу Баната. Са сенкама Стерије, Паје, Попе, Крдуа. Пред професорима и васпитачима који ће учити децу за коју сам певао и приповедао да решавају *загонетку детињства*. Радујем се и у том искушењу стрепим.

Када сам у књизи *Био сам коњ* причао о себи, нисам ни тада хтео да будем Раша Проналазач, али деца су се смејала. Нисам хтео да будем познат ни измишљајући *фазоне и форе* тако што ћу их вадити из *шешира без дна*. Ни када сам писао бајке, нисам хтео да будем познат, већ користан деци и великима у решавању *загонетке живота*. Хтео сам да родитељи боље разумеју претке и потомке, а деца оца и мајку, деку и баку, сестру и брата. Писао сам за моју Дијану и Бојана (*маше им*). Видим вас, кћери и сине. Студенти, професори и децо, сви знате: корен свега и корен нашег света јесте у незрелом добу.

Нисам отишао, јер желим да вас видим на овом лепом сусрету. Чуо сам да ту треба да буде и Ршум, што ме измислио као Рашу Проналазача. Дошао због мене или због Кате из Перлеза, из Баната... Да види шта је с њених сто дуката и да ли се Ката можда удала и децу изродила. Радан сам да чујем како ће данас да тумачи мој стих „Ћутање страшно остаће за нама”.

Ено и професора Милинковића, што ме у историју српске књижевности за децу уденоу. Питам се: да ли сам заслужио? Чујем глас у себи: Шапуће се, шапуће, можда јесте, можда није, *време тајну крије!* Професоре, прво дајте места бољим од мене, а за мене ако места буде.

Ту је и професор Петровић. Он испитује моје песничко умеће. Да знате, професоре с југа што пишете у тем Сомбору, на северу Бачке: „То умеће сам од Бога добио, а потом га од деце научио и, најзад, из књига изучио”.

Уф! Баш сам уображен. Нисам се вратио да кажем да ја знам које су песме најлепше. Бар песама има лепих. Чуо сам и да су вршачки професори, моји незнаници, договорили да организују овај сусрет научника речима: „Ко ће, ако неће Банаћани? Када ћемо, ако нећемо сада?” Анђели ми рекоше да они нису Банаћани. А ја кажем себи: „Боже, види лепог чуда. Мора то нешто да значи у земљи Србији.”

Нисам отишао. Вратио сам се на ваш позив да вас видим и чујем. И кажем као Стефан Митров Љубиша: „Честите вам сиједи, професори. Добро сјели, бјеседили и поштено устали.” Гледаћу вас одозго и слушати марљиво. С поруком пророчишта у Делфима у глави: *Позван или непозван, Бог је присутан*. И мојом мисли: И у добру и у злу човек је човек, ако је човек.

На крају, рачунајте да сам вам поруку послао СМС-ом, желим да вас подсетим како сам на Титовој вечери, у Палати федерације, када је фараону на ноге дошло преко две хиљаде званица, остао гладан. Друг Бане причао је што и ја сведочим:

„Ја сам мислио да ће се неки од њих одмаћи, кад се накрка, да отвори приступа и нама. Али не, они другима нису давали, док све нису слистили. Бане је остао на тој вечери гладан, баш као и ја неке од тих година. Био је то предзнак. Југославија је била богата трпеза. А ти конзументи Титове вечере, ти једачи прождрљивци били су гладни искомском сиротињском глађу скоројевића. И јели су, јели, док све нису слистили.”

Студенти и професори, и Србија је велике трпеза. Приносите на њену трпезу знање и рад и не дајте да је слисте. То је ваша дужност најсветија. (Можда сам зато био у групи од педесет хиљада државних непријатеља, како пише ових дана српска штампа). Живи и весели били и остали. Збогом, моји мили (*маше, шеширом, иде уназад*).

Приступ скупу, значај и маркирање циљева пригодном беседом означио је на отварању проф. др Милош М. Ђорђевић:

Чини нам се да је све што је требало рећи у уводу Међународог научног скупа Високе школе струковних студија за васпитаче „Михаило Палов” у Вршцу – „Панорама света детињства: Енциклопедијски и ренесансни дух Раше Попова” речено у уводна два прилога: презентацијом филма *Песник за сва времена*, продукција студената Високе школе Милане Каначки и Катарине Перишић и интерпретацијом животописа Раше Попова, коју смо чули од Јоване Божић, те портретом Божићара Гајића и овом импровизованом изложбом књига, цртежа и рукописа Раше Попова, укључујући и медијску најаву скупа у штампи.

То како смо именovali скуп о знаменитом Банаћанину, васпитачу омладине – а васпитање је у средишту образовне и научне делатности наше школе – показује истовремено и вредносни суд о Попову и циљеве скупа и мисије и визије наше школе.

Љубивоје Ршумовић у раду који нам је проследио „Прозбор о Раши Попову или значење стиха: *Страшно ћутање остаће за нама*” пише:

„Пристрасан, дабоме, али са највећом одговорношћу и обавезом да ту пристрасност оправдам, тврдим да се Раша Попов преселио у вечност као осамдесет-четворогодишње Дете! Не, није он

подетињо, него је тешким, а плодноносним, новинарским и литерарним радом дорастао до тог достојанства!

Радивој, са именом које слави и рад и радост, али и радозналост, одважио се да буде само Раша, као мајчински, банатски деминутив, уз који пасују све имице: песник, приповедач, срећни коњ, бајкописац, проналазач, уредник, научни сарадник, фантаста!

Поезија Раше Попова је одевена у његов волшебнички језик, препознатљив увелико и без његовог потписа, што је знак песничке зрелости. Очишћен потпуно од деминутива и патетике то је „језик светлости, језик људи, нису ли то два ткива сунца“, како пише у циклусу „Земљано“. А свест да све што је створено – може бити и растворено, дефинише у песми „1971“: 'Изгорећемо то знам ко у Помпеји / Ћутање страшно остаће за нама...' ”

Ето, драги пријатељи, деловима из Ршумовићевог реферата већ смо започели рад.

И најаву уводничара показује како су осмишљени метод и процес осветљавања и тумачења визије и мисије Раше Попова. Професор Миомир Миљковић је, имајућу у виду његову „Историју књижевности за децу“, позван да саопшти главне идеје и чињенице које Попова ситуирају у историју српске књижевности за децу; професор Тихомир Петровић ће, полазећи од његове „Поетике“ и „Теорије књижевности за децу“, да покаже какво је песничко умеће Раше Попова, професорка Оливера Радуловић да саопшти идеје, чињенице и вредносне судове о Попову као педагогу.

Скуп о Раши Попову је имао и медијску димензију чија је суштина афирмација и одбрана вредности. Начин на који је промовисан у српској јавности то доказује. Доносимо текст Драгана Богутовића из *Вечерњих новости*, од 19. 4. 2018. године (онлајн-издање), чији распон рељефно илуструје насловна целина: наднаслов „Годишњица смрти Раше Попов“ и наслов „Чудесни чаробњак језика“. Новинар је акцентовано само неке од судова критичара:

Prof. dr Miloš Đorđević kaže, za "Novosti", da se suština stvaralaštva Raše Popova ogleda u naslovu njegove knjige "Dete kao zagonetka":

– On je pisac za čitav raspon ljudskog života, čovek renesansnog duha i ogromne energije, sa naglašenim osećanjima odgovornosti i rodoljublja. Njegova pojava predstavlja progresivni prevrat što ga je doživela naša

književnost kao deo kulture. Ukazujući na značaj pesničkog dela ovog pisca, dr Ivana Đorđev ističe razigranost njegovih stihova koji su puni stvaralačke vatre čudesnog čarobnjaka jezika koji propagira igru rečima, učeći mlade da apstraktno misle i stvaraju u jeziku.

Za dr Predraga M. Jašovića veoma je značajna i njegova aktivnost kao intelektualca na bedemu odbrane kulture, nauke i prosvete:

– On je veliki moderni prosvetitelj s kraja 20. i početka 21. veka. Kao nekada Dositej, sve je podredio popularizaciji nauke kod dece i omladine i kod srpske nacije u celini. Naučio nas je davno kako da budemo fini, onako prema pravom, našem a svetskom bontonu. Naučio nas je kako treba razgovarati, negovati i unapređivati komunikaciju sa drugima.

Prema mišljenju profesora dr Ljubivoja Stojanovića, veoma su značajni i duhovni vidici ovog mudrog Mokrinjca i dobrog Banaćanina:

– Bio je promoter praštanja u kontekstu i religijske i kulturološke etike. Nije se hvalio ni svojom etikom ni svojom verom, nego uvek težio da bude prema svima dobronameran.¹

И у локалним медијима скуп је добио значајно место, показујући какав је смисао имао за Вршац. Из локалног листа *Вршачка кула* бележимо чињенице:

Скуп под називом „Панорама света детињства:

енциклопедијски и ренесансни дух Раше Попова” окупио је више од двадесет излагача из наше земље и иностранства.

У две седнице разматрано је књижевно и

медијско деловање Раше Попова, од Матице српске до научне редакције Телевизије Београд, које, између бројних књижевних дела и медијских програма намењених деци свих узраста, носи печат једне непоновљиве стваралачке личности. Циљ скупа је био да се обележи годишњица смрти великог Раше Попова, који своје енциклопедијско дело посветио васпитању деце и младих. Резултати рада скупа биће сабрани и презентовани у Зборнику радова.²

¹Текст (на латиници) преузет из онлајн-издања *Вечерњих новости*: <<http://www.novosti.rs/vesti/kultura.71.html:722956-GODISNJICA-SMRTI-RASE-POPOVA-Cudesni-carobnjak-jezika>>, преузето: 10. 9. 2018.

² Извор: <<http://www.vrsackakula.vrsac.com/kula1166.pdf>>, *Vršacka Kula* – broj 1166, 27.04.2018.

Шира културна јавности је путем сајта Високе школе у Вршцу могла доћи и до следећих докумената и информација:

- Извештај и фотографије са одржаног скупа: <<https://www.uskolavrsac.edu.rs/odrzan-medjunarodni-naucni-skup-o-rasi-popovu/>>
- Најавни плакат скупа: <<https://www.uskolavrsac.edu.rs/rasa-popov-vrsac/>>
- Зборник резимеа доступан је на адреси: <<https://www.uskolavrsac.edu.rs/wp-content/uploads/2018/04/Program-i-zbornik-rezimea-Rasa-Popov-A5.pdf>>³

Чињеница да се на корицама овог зборника налази портрет Раше Попова, рад студента Божидара Гајића, и да је скуп био инспирација доц. др Бриндуши Жујки да напише песму о Попову, на свој начин, заокружује пројекат. Учесници скупа су били еминентни тумачи књижевности за децу. Његова структура показује да је Раша Попов вреднован и ситуиран у контексту историје српске књижевности и културе као битно национално наслеђе. Он доноси текстове који осветљавају његову поетику и ренесансни дух, анализирају феномене и ноумене појединих дела и показују како се његова мисао може интерпретирати у вртићу. Уверени смо да све то као чин и дух чини Зборник заокруженим пројектом. Уводни текст заокружујемо поменутом песмом Бриндуше Жујке (*Brândușa Juica*), у чијем је средишту феномен игре и феномен детета као основа књижевности за децу и једна од одредница поезије и поетике Раше Попова:

Мислећи на игру

– *За Рашу Попова, за нас, за сутра* –

*Деца и даље расту,
Храстови се дижу високо ка небу.
Воде теку,
Сузе никада не умиру.
Људи нису увек као у
Рашиним причама,
Али се често питају:
– Када смо се растали од детињства?
– Никада!
Јер били бисмо – само реке, без воде.*

³ Извор: <<http://www.uskolavrsac.edu.rs/obavestenja/>>, датум преузимања: 10. 9. 2018.

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

821.163.41.09 Popov R. (082)

**МЕЂУНАРОДНИ научни скуп "Панорама света детињства:
енциклопедијски и ренесансни дух Раше Попова" (2018; Вршац)**

Зборник радова са Међународног научног скупа "Панорама света детињства: енциклопедијски и ренесансни дух Раше Попова", 20.4.2018, Вршац / уредили Милош Ђорђевић ... [и др.]; [преводиоца резимеа (енглески језик) Радмила Палинкашевић]. - Вршац : Висока школа струковних студија за васпитаче "Михаило Палов", 2018 (Бела Црква : Бирокуп). - 204 стр.; 25 см. - (Библиотека Зборници)

Тир. и лат. - Тираж 150. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија уз сваки рад. - Резиме на енгл. језику уз сваки рад.

ISBN 978-86-7372-265-8

а) Попов, Раша (1933-2017) - Зборници
COBISS.SR-ID 326348295